

Nojewo_2
Karta wywiadu etnograficznego

Metryczka miejscowości		
Powiat	szamotulski	
Gmina	Pniewy	PN_NP_002
Miejscowość	Nojewo	PN_NP_002

Metryczka wywiadu			
Data realizacji	23.07.2013	Miejsce wykonania	Dom informatora
Czas trwania	2 h	Forma i wielkość	Plik audio WAV; brak informacji.
Przeprowadzający	P.C.	Komentarz	Sporadycznie do wywiadu włączała się żona informatora, która zajmuje się rękodziełem.

Metryczka informatorów				
Kod	Płeć (K/M)	Wiek	Funkcja społeczna	Komentarz
PN_NP_002	M	58 l.		

Informacje etnograficzne	
<i>Tematyka</i>	<i>Pozyskane informacje (ew. cytaty)</i>
I. Toponomastyka i etnonimy	
Nazwy miejscowości (historyczne; zwyczajowe)	<p>„Przed 1900 rokiem to tu chyba w ogóle nie było wsi Nojewo.”</p> <p>„Za czasów wojny to ta miejscowość się nazywała Noytal (?)”</p> <p>„Kikowo to nie wiem jak się nazywało, ale tam była właścicielka Niemra, ale tam byli panowie ziemscy, a tu byli (w Nojewie) gospodarze niemieccy”</p> <p>„Tutaj była typowo miejscowość niemiecka. Tutaj, ze 6-7 gospodarzy Polaków było po I wojnie światowej. Reszta to byli Niemcy”.</p>
Nazwy lokalne (przysiółków, części wsi, pól, łąk, pojedynczych gospodarstwa)	<p>„Nojewo nie ma takich nazw części wsi, tak jak np. Zajączkowo”</p> <p>„Grzywna” - część Nojewa w stronę Pniew, pomiędzy Psarskiem a Kikowem, „tak jakby to było dołączone do Nojewa.”</p> <p>„Kościół był kiedyś ewangelicki, teraz jest katolicki.”</p> <p>„Cmentarz jest jeszcze poniemiecki, na cmentarzu parafialnym w Nojewie”.</p> <p>„Wcześniej tu była parafia Psarskie.”</p> <p>Informator twierdzi, że parafia w Nojewie jest pod wezwaniem św. Andrzeja Boboli, powstała po przeniesieniu parafii z Zajączkowa, gdzie się spalił kościół.</p> <p>„Tutaj dużo miejscowości znikło z okolicy tak, jak Stefanowo.”</p> <p>„Stefanowo” – „wieś, której już nie ma na mapie, dawniej</p>

	<p>mieszkali tam ludzie, teraz już nic tam nie ma.”</p> <p>„To było w tym kierunku co ten staw „skrzynka”.. To należało kiedyś do folwarku Dobrojewo, jak są na folwarku takie ośmioraki, to tam chyba były 2 ośmioraki” ‘nic tam już nie zostało...ten krzyż tam tylko jest odnowiony...ale tak, to tam śladu nie ma że tam wieś była.”</p> <p>Młyn – „to już jest historia, to już jest wszystko rozebrane....fundamenty jeszcze są.”</p> <p>„Tam była piekarnia zaraz przy młynie...tam jest budynek...tam zakupił właściciel, on tam konie hoduje sobie...jest jeszcze tam ten wodospad co był...bo to był na początku młyn na wodę” „ten młyn przestał funkcjonować lata 70-te”.</p> <p>„A jeszcze jeden młyn był, co idzie na Kikowo droga, ale ja go już nie pamiętam”</p> <p>„Aleja Kikowska” – droga na Kikowo.</p> <p>„Pomnik powstańców i pomordowanych w II wojnie światowej.” – jest w Nojewie.</p>
<p>Nazwy topograficzne (cieków wodnych, stawów, wzniesień, obszarów leśnych, toń wodnych, uroczysk)</p>	<p>„Lika Góra” – „koło młyna była, od nazwiska Niemca, który miał tam ziemię, Lik się nazywał.”</p> <p>„Teraz ta góra się nazywa „Wawrzyniaka Góra”, bo Wawrzyniak to kupił i jest tego właścicielem”</p> <p>Ostrzenica – struga, rzeka przepływa przez Nojewo – „ja to zapamiętałem, bo kiedyś był tu taki środowiskowy konkurs i nikt nie pamiętał, że to się nazywa Ostrzenica, tylko jedna struga idzie przez Nojewo.</p>

Nazwy pojedynczych obiektów przyrody żywej i nieożywionej (pojedynczych drzew i głązów narzutowych)	Brak informacji.
Endonimy (nazwy własne grup lokalnych i regionalnych)	„Mieszkańcy Nojewa nie mówią o sobie Nojewiaki, raczej mówią, że my jesteśmy z Nojewa. Mieszkańcy Kikowa też nie mówią o sobie Kikowiaki.”
Egzonimy (nazwy zewnętrzne grup lokalnych i regionalnych)	„Mówiono: ci z Nojewa”, „choć dzieciaki mówiły Nojewiaki. Często mówiono Noytał, jesteś z Noytała.”

II. Folklor dawny i inne zjawiska kulturowe

Podania (opowieści) o wydarzeniach lokalnych	<p>1. Bez twarzy</p> <p>„Prababcia opowiadała, że kiedyś wracała pociągiem od syna, wracała z Kikowa, z dworca kolejowego, już było bardzo późno i w pewnym momencie idzie w kapeluszu mężczyzna, ale w pewnym momencie odwrócił się do niej i twarzy nie miał, to było koło krzyża.” (przed II wojną światową)</p> <p>2. Seweryna</p> <p>„Pochodziła z Orliczka Seweryna co okradała ludzi. Po kolei wszystkich gospodarzy okradała. To dziadek opowiadał, to było po I wojnie światowej, przed II wojną światową. Ona miała współników, to ona nawet im ordowała. To była Polka, ale niemiecki język znała, bo jak była wojna to ona tłumaczyła z niemieckiego. Ona zarządzała bandą.” (...) „Do Psarskiego hrabiego rodzinę wymordowała.”</p> <p>3. Kawaler</p> <p>„Z opowiadań. Gościu jechał od panny rowerem. Kiedyś kawalerowie mieli takie laski, to typowo jak szli na zabawę to mieli wiśniowe laski do obrony, on to miał powieszony na</p>
--	--

		<p>rowerze i na przednie koło mu zahaczyło i się stoczył do strugi koło krzyża.” – dziadek to opowiadał informatorowi, to było przed I wojną światową.</p> <p>„Z tymi laskami u kawalerów to był taki zwyczaj, że jak kawaler wychodził na zabawę do innej wsi to brał laskę z drzewa owocowego, służyła mu do obrony.”</p>
Tradycyjne obrzędy (także te związane z tradycjami religijnymi) doroczne		
1.	św. Andrzeja (Andrzejki)/św. Katarzyny (Katarzynki)	„Jest święto patrona na św. Andrzeja i jest odpust, poprzedni proboszcz to nawet festyn robił, a teraz to już i tego nie ma.”
2.	św. Marcina/11 listopada	Brak informacji.
3.	Adwent	Brak informacji.
4.	św. Mikołaja (Mikołajki)	Tylko w szkole dzieci mają jakieś atrakcje.
5.	Wigilia	<p>„Wigilia prywatnie w domach, prezenty po kolacji są dawane prezenty, czekają pod choinką, a jak są małe dzieci to gwiazdorz przychodzi - jakiś tam sąsiad, czy ktoś z rodziny, jak był kozuch to wełną był na wierzchu i jakaś maskę miał założoną.”</p> <p>„Dawniej i dzisiaj raczej wszyscy dostawali prezenty”, „my to mieliśmy taki prezent, że najedzeni mogliśmy być, do syta jedzenia było.”</p> <p>„Do dzisiaj się zostawia miejsce przy stole, tradycyjnie.”</p> <p>„Siano pod obrusem, kiedyś jeszcze był opłatek kolorowy dla zwierząt, teraz już nie ma, ale nasze dostają taki normalny opłatek.”</p> <p>„Teraz u proboszcza bezpośrednio albo rada kościelna roznosi, dawniej to roznosił kościelny albo organista, nikt wtedy nie dawał pieniędzy tylko coś dla niego na święta.”</p>

		<p>„Choinka jest ubierana typowo w wigilię, teraz młodzi to już ubierają tydzień na przód; córki mamy w Holandii to już mają miesiąc przed choinkę.”</p> <p>„Choinkę kto może ubierać - jak mąż ubrał choinkę to myślałam, że zawału dostanę! Jak były dzieci, to mąż ubierał choinkę, a teraz to ja.”</p> <p>„Choinka stoi do Trzech Króli albo do gromnicznej, zależy kto jaką ma choinkę”</p> <p>„Jest zwyczaj wychodzenia na pasterkę, za moich czasów, jak się szło na 12 to o 11 z domu trzeba było wyjść, bo już był kościół zapakowany, a teraz to już są miejsca wolne, miejscowości są, ale coraz mniej ludzi w tych wioskach.”</p>
6.	Pierwsze i Drugie Święto Bożego Narodzenia	<p>„Nie różnią się, jedynie mięso się je, a w wigilię mięsa nie jemy, bo tradycję podtrzymujemy.”</p> <p>„U nas się typowo odwiedziny w drugi dzień świąt, ale to coraz mniej się przestrzega, jedni przyjeżdżają w 1 święto, inni w 2, zależy jak komu pasuje.”</p> <p>„Kiedyś jak ludzie wyszli z kościoła to gadka zawsze była, a teraz po pasterce to ludzie uciekają.”</p>
7.	Sylwester/Nowy Rok	<p>„Organizowane są bale sylwestrowe, bo tu jest szkoła, Rada Sołecka, po kolei sylwestra co roku inni robią.”</p> <p>„Tutaj OSP tak mało organizują, kiedyś więcej.”</p>
8.	Trzech Króli	Nie obchodzi się.
9.	Kolędnicy	„Nie chodzą teraz, za dzieciaka to ja pamiętam, że my chodzili, z szopka i poprzebierani, ale to z Gruszyna więcej chodzili, ale to było wariactwo, do domów ich nie chcieli wpuszczać, bo bałaganu narobili.”

		<p>„Dawniej to z szopką się chodziło, figurki były to chodziły dzieci biednych ludzi., co parę groszy dostali i potem mieli na słodkie.”</p> <p>„Ci z Gruszyna byli poprzebierani za Heroda i krowę, i diabeł, ale to już zanikło.”</p>
10.	MB Gromnicznej	Do kościoła idzie się z gromnicą.
11.	Karnawał, tłusty czwartek, koniec karnawału	<p>„W karnawale są co tydzień zabawy na świetlicy wiejskiej - tam kiedyś biblioteka była, myśmy mieli klub rolnika, ale to już polikwidowane”</p> <p>„Rada Sołecka z Nojewa, robi zabawy i później latem jest wyjazd jakiś nad morze lub w góry z tych pieniędzy, co uzbierają, grupowe takie wyjazdy.”</p> <p>„Na Tłusty Czwartek ktoś tam coś zorganizuje, ale to zależy jak to tam przypada, ale pączki to raczej każdy w domu w swoim zakresie, nie ma tak, że jakoś wspólnie, teraz to już wszystko zanikło, kiedyś jak było Koło Gospodyń Wiejskich to były kursy gotowania, a teraz to tam...”</p>
12.	Topienie Marzanny	<p>„To tylko w szkołach praktycznie, teraz wioska to wszystko śpi”</p> <p>„Nauczyciele organizują to dzieciom. Idą albo nad strugę, albo nad Jezioro Psarskie, zależy jaka pogoda.”</p> <p>„Z dzieciństwa nie pamiętam, żeby to było coś takiego, dopiero za naszych dzieciaków.”</p>
13.	Środa Popielcowa	<p>„To tylko kościół.”</p> <p>„Kiedyś to jak za dzieciaka to się wieszało woreczki z popiołem na plecach, na szpilce komuś tam się powiesiło, jak nie wiedział to chodził z tym.”</p>

		<p>„Nie miało to swojej nazwy, każdy po prostu z pokolenia na pokolenie zawieszał, ale teraz to już zanikło.”</p> <p>„Teraz już tylko ksiądz w kościele posypuje głowę popiołem.”</p>
14.	Śródpoście	Brak informacji.
15.	Niedziela Palmowa	<p>„Procesji nie ma tutaj, procesja jest tylko w Pniewach,. u nas procesja to tylko w Boże Ciało.”</p> <p>„Palmy to różnie, jedni robią, a drudzy to kupują sobie, jak wierzba rozkwita to to się ścina - informator akurat to sprzedaje, niestety w tym roku nie ma żadnej palmy, wszystkie wywiezione na cmentarz – robimy takie bukiety, palmę, gryczpan, wstążeczka kolorowa, kwiatek i jest bukiet albo na 15 to też robię bukiety z ziół, na Zielnej.”</p> <p>„Palmy poświęcone się wstawia w wazonik i stoją, potem się je spala, w kościele jak palą to potem sypią z tego popiół teoretycznie.”</p>
16.	Triduum Paschalne	„Tylko tyle, co w kościele, nie ma tu żadnych, żeby robili Drogę Krzyżową przez wioskę, jest Droga Krzyżowa, ale tylko w kościele, nasz ksiądz nie uznaje poza kościołem.”
17.	Wielkanoc (święcenie koszyczka) /Niedziela Wielkanocna	<p>„Śniadanie wielkanocne, a w sobotę jest poświęcenie potraw.”</p> <p>„Koszyk szykuje gospodyni, a gospodarz niesie.”</p> <p>„We wkładce jest wszystko: trochę alkoholu, typowe potrawy: szynka, kiełbasa, jajka, sól, pieprz, musztarda, chrzan, chlebek, baranek z masła, ciasto, słodczy, przede wszystkim czekolada, pomarańcza, no i jest udekorowany kwiatkami, przez to u mnie tak ładnie kwiatki kwitną, serweta wyhaftowana na to.”</p> <p>„Na śniadanie wielkanocne się je, ale u nas takiej tradycji nie ma, żeby się dzielić jajkiem - w Wałbrzychu to widziałem - jedynie jajko się je w żurku, ale nie ma zwyczaju, że się składa</p>

		życzenia i dzieli jajkiem.”
18.	Poniedziałek Wielkanocny	<p>„Znaczy się, żeby tak bezpośrednio to nie, tak żeby tam chodzili po wiosce i napotkanego polewali to nie, w rodzinie trochę, tradycyjnie.”</p> <p>„Kiedyś to było, że pod studnię polewali, wiadrami nosili wodę to leciało jak z kaczek, na zabawach to w Wielkanoc o 12 już lali wodę.”</p> <p>„Teraz już tak nie ma, kiedyś to w Wielkanoc były zabawy wiejskie w święta czy na gwiazdkę, w każde prawie święta to nie było miejsca, teraz to już nie ma.”</p>
19.	Zielone Świątki	Kiedyś zbierano tatarak, ale teraz już się nie obchodzi.
20.	Boże Ciało	<p>„Jest procesja po prostu w Boże Ciało przez wioskę, są stacje, ołtarze.”</p> <p>„Wioskami ludzie to szykują, każda wioska robi swój ołtarz, a z wiosek znowu rodziny, przychodzi kolej to się dzielą rodzinami w następny rok, następna... w ten sposób.”</p> <p>„Jest zwyczaj zabierania gałązek, to się wstawia w kapustę, żeby mszyce nie żarły, a one się i tak nie boją.”</p> <p>„Inni do domu biorą, mówiono, że to chroni przed złymi duchami, żeby diabły nie przyszły.”</p>
21.	św. Jana	Nie ma takiego zwyczaju. Informator twierdzi, że to dlatego, iż jest to dawna wioska niemiecka.
22.	MB Zielnej	<p>‘Bukieciki, typowo powinny być wianki, ale u nas nigdy się nie robiło, wianki to się wieszało w domu przy świętym obrazie, żeby to przed złem chroniło, żeby nie zabrakło niczego przez cały rok.’</p> <p>„Jedni w to dzisiaj wierzą, inni nie wierzą.”</p>

23.	MB Siewnej	<p>„Tego to nie ma, typowo, katolicy to, jak wyjeżdża w pole to znak krzyża robi.”</p> <p>„Teraz to prawdziwych katolików już nie ma, to wszystko zanika, jak ja pamiętam, jak byłem dzieckiem, jak przyszły żniwa, jak ludzie robili w polu to jakby człowiek powiedział dzień dobry to ło ho ho... Szczęść Boże się mówiło.”</p>
24.	Dzień Wszystkich Świętych/Dzień Zaduszny	<p>„Tutaj mamy cmentarz, kiedyś był w Psarskim, to już tradycyjnie porządkowanie przed świętami grobów, są organizacje, harcerze dbają o ten pomnik (szkoła to dba o to) znicze zapalają.”</p>
25.	Inne tradycyjne wydarzenia doroczne (cykliczne) istotne dla informatora	Brak informacji.
Tradycyjne obrzędy rodzinne i okolicznościowe		
1.	Narodziny i chrzest	<p>Informator rodził się w domu: „W moich czasach to nie było porodu w szpitalu.”</p> <p>„Kiedyś jak z wózkiem wyjeżdżali to dziecko musiało mieć wstążeczkę czerwona, żeby nikt nie ociotował.”</p> <p>„Kiedyś to w ogóle przed chrztem nie wychodziło się z domu, my tak z dziećmi nie wychodzili”</p> <p>Pytam, dlaczego? „żeby go nie ociotowały” – pytam co to znaczy? „żeby uroku nie rzuciły, jedni wierzą, inni nie wierzą.”</p> <p>„Kiedyś w poduszce trzeba było chrzcic, becik taki, a teraz nikt już w poduszce nie chrzci.”</p>
2.	Ślub i wesele	<p>„Teraz to śluby to już jest wyjątek, to jest cud jak jest ślub, to już jest przeżytek.”</p> <p>„Wesel w domu już ludzie nie robią albo na świetlicy robią we</p>

		<p>własnym zakresie albo w lokalach”</p> <p>„My synowi robili 13 lat temu we własnym zakresie, wódkę się pędzi, świniaki się bije i tylko kucharki.”</p> <p>„Witają w lokalu chlebem i solą, oczepiny o 12, to orkiestra prowadzi”</p> <p>„Coraz mniej zatrzymują bramę jak jedzie para młoda...jak są dzieciaki we wioskach to robią te te”</p> <p>„Purtelam kiedyś to było dzień przed, a teraz to tydzień przed, dla tak zwanych gości nieproszonych, a teraz to ci co są proszeni na wesele to i są na purtelam.”</p> <p>„Jak syn brał ślub to było dzień przed, w piątek tłukli szkło, w sobotę był ślub.”</p> <p>„Poczęstunek, życzenia złożyła, tłuką szkło, a młodzi muszą sprzątać i tak.”</p>
3.	Śmierć i pogrzeb	<p>„Na cmentarzu jest kaplica tu u nas i zwłoki nie są wprowadzane do kościoła.”</p> <p>„Dawniej to z domu wychodził kondukt do kościoła i na cmentarz”</p> <p>„Teraz jest msza w kościele, potem jest dodatkowe pożegnanie w kaplicy, ale trumna już nie.”</p> <p>„Trumna jest albo otwarta, albo zamknięta, zależy jak sobie życzy rodzina.”</p>
4.	Inne zjawiska	Brak informacji.
	Zespoły i tradycje folklorystyczne, śpiewacze, muzyczne, w tym: przeglądy i festiwale oraz twórcy słowa	<p>„Przy szkole jest taki zespół, na gitarze grają, wcześniej na mandolinach grali.”</p> <p>„W Orliczku to kiedyś był zespół, „Orliki” chyba, to tam przez</p>

		dom kultury było.”
Tradycje kulinarne, w tym: produkt regionalny i lokalny, potrawy świąteczne, przepisy		Nic specjalnego informatorzy nie podają. Pączki na Tłusty Czwartek i na święta sernik, bo lubią.
III. Tradycje rękodzielnicze		
Tradycje wytwórczości rękodzielniczej, sztuki ludowej oraz artystów nieprofesjonalnych		Żona informatora amatorsko, wyszywa, haftuje, nie działa przy żadnym Kole Gospodyń Wiejskich, nie prezentowała też nigdzie wystaw swojej twórczości. Udokumentowałem kilka jej prac. Dokumentacja załączona do raportu.
IV. Przejawy religijności tradycyjnej		
1.	Kapliczki i krzyże w miejscowości (okoliczności powstania, rok fundacji, fundatorzy)	<p>„Tutaj tylko krzyże, żadnej figury świętej nie ma.”</p> <p>„W Nojewie jest 1 krzyż przy drodze na Kikowo.”</p> <p>„Ten krzyż to ja z dzieciństwa pamiętam, że on tam stał w tym miejscu cały czas.” – informator niestety nie wiedział kto był fundatorem krzyża.</p> <p>„Remontuje się tylko jak jest podniszczony.”</p> <p>„Jest też krzyż koło kościoła postawiony i jest tam figura Matki Boskiej. To jest taki dar od dzieci komunijnych, tzn. rodziny tych dzieci, taki tam prezent dla kościoła.”</p> <p>„Figura powstała około 9 lat temu.”</p>
2.	Miejsca cudowne (święte drzewa, gaje, źródła)	Brak informacji.
3.	Święte figury, obrazy, rzeźby	Figura przy kościele.

4.	Miejsca kultu religijnego	Brak informacji.
5.	Lokalne tradycje pielgrzymowania	Brak informacji.
6.	Lokalne odpusty	Odpust na św. Andrzeja Bobolę.
V. Lokalne uroczystości i obchody świeckie		
1.	Dożynki	Tylko gminne dożynki są organizowane.
2.	Dni gminy/wsi	Brak informacji.
3.	Lokalne festyny	Sołtys organizuje np. na Dzień Dziecka, Dzień Kobiet.
4.	Inne (np. organizowane przez szkoły, KGW, Domy Ludowe, Ośrodki Kultury)	Koło Gospodyń Wiejskich jest. Ciotka informatora była kiedyś przewodniczącą KGW: „Koło powstało około 50 lat temu. Teraz już na pół gwizdka działa.”